

POLITSEILEHT

Nr. 50

29. novembril 1922.

II. aastakäik

Ilmub üks kord nädalas — igal laupäeval.

Tellimise hind: aasta peale . . . . . Mk. 800.—
 poole aasta peale . . . . . 400.—
 weerand aasta peale . . . . . 200.—

Üksik number maksab Mk. 18.—

Aratellimised — järgmise kuu esimesest päevast.

Toimetus ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. Tel. 5-15.

Awatud kell 1/2 9 — 1/2 3. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1.

Kuulutuste hind:

1/1 lehek. Mk. 3000.—	1/4 lehek. Mk. 800.—
1/2 . . . . . 1500.—	1/8 . . . . . 400.—
1/3 . . . . . 1000.—	1/16 . . . . . 200.—
1/32 lehek. Mk. 100.—	

Lehe eesküljel 75%, tekstis 100% kallim.

Adressi muutmine 10 mk.

Adress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338.

Jooksew arwe „Eesti Pängas“ nr. 1056.

Siis: 1) Ülewaade meie kriminaalpolitsei tekkimisest üldse. 2) Inglise politsei korraldusest. 3) Rihwti mõistest, prov. Wallner. 4) Reflaam-kuulutused. 5) Omavalitsused Eesti's. 6) Sigusteadusest. 7) Ametlik osa. 8) Küsimused ja kostmised. 9) Kuulutused.

Ülewaade meie kriminaalpolitsei asutamisest ja tema senisest tegewusest.

A. L.

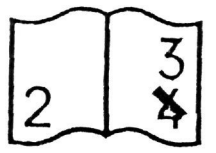
Kriminaalpolitsei tekkimisest üldse.

Kriminaalpolitsei ajalugu ulatab kõigest 100 a. tagasi. Euroopa mannermaal olid prantslased esimesed, kes mõtte peale tulid kuritegude jälgimiseks isearalisi politsei-komandot asutada, kelle ülesannete hulka muid politseilisi kohustusi ei kuuluks. Esimene seefugune komando moodustati Pariisis 1815 a. Põhjuseks oli Prantsusmaal sel ajal walitsenud segaste aegade tõttu kohutawalt suureks kaswanud kuritegewus, mille vastu harilik politsei oma mitmeseliste muude ülesannete pärast enam küllalt mõjuwalt mõidelda ei jaksanud. Peagi andis seefuguse tööjaotuse kasu enamat kuritegewuse vastu mõitlemises kättesaadawat tunda. Partei eeskujul ei leidnud järelegijaid mitte üksnes teistes Prantsusmaa linnades, waid ka naaberriikides asuti suurematesse linnadesse krimi-

naalpolitseid moodustama. Kuid ainult ka linnadesse — maale kriminaalpolitsei tegewus ei ulatanud. Wenemaale jõudis ta wõrdlemisi hilja — alles 1908 a. asutati seal igasse kubermangu ja ülikooli-linna wäitsearwuline kriminaalpolitsei komando (pealinnades olid seefugused küll juba weidike waremalt sisse seatud), seal hulgas ka meie Tallinna ja Tartu.

Sedawiisi tekkinud kriminaalpolitsei loode on ajajooksul korralikudeks asutusteks wälja wõrsunud, omale kindlaksmääratud töwala saanud ja wiimase võimaluseni täiendud tehniliste wõitlusabinõudega. Majandusliselt ja kõrgema juhtimise poolest on aga kriminaalpolitsei asutused pea igalpool üldise politsei külge jäänud.

Kirjeldud kriminaalpolitsei korraldusel ei puudu aga ka omad wead. Kõige pealt torkab silma, et maa — külad — hoopis muustusse on jäetud, kuna kriminaalpolit-

sei tegemus ainult linnades püüis. Teisels puudub ühikute kriminaalpolitsei asutuste vahel alaline kindel side — kriminaalpolitsei asutused on surutud kohaliku üldpolitsei abiorgaani seisukohale ja töötavad ainult kohalikkudes huvides. Samadel põhjustel on võimata ametnikkude ühtlast ettevalmistust ja ühtlast tehnilist varustust läbi viia. Tähendub puudused on viimase ajal igalpool vastavat tähelepanu äratanud, seda enam, et ilma sõja tagajärjel kuritegumus mitmel pool tuntavalt hoogu võtnud. Nii on Prantsusmaal ja Daanis mõni aasta tagasi asutud suuremates keskkohtades n. n. „lendavad komandod“, keda tähtsamate kuritegude jälgimiseks maale lähetatakse. Saksis on aga juba 1911 a. saadik töötamas iga maakohu piirkonnas alaline kriminaalpolitsei komando, kes tegutses kohaliku prokurööri juhatusel, alludes ühisele kriminaalpolitsei keskkohtale Dresdenis. Ühenduses sellega on mitmed väljamaa kohtu ja politsei tegelesed korduvalt allakriipsutanud kriminaalpolitsei lahutamata ühist koostöötamist kohtuvõimudega, mille pärast nende arvates otstarbekohasem oleks kriminaalpolitsei sisetööstöökirjanduse all üle viia kohtuminsteeriumi alla.

Meie kriminaalpolitsei asutamine.

Meie kriminaalpolitsei tema praegusel kujul töötas 1920 a. algul saadik. Enne seda tunti meil sedasorti politseid, nagu juba tähendub, Vene ajal Tallinnas ja Tartus asunud väikeste „õffnoje otele-nie“ näol. Vene revolutsioonist ja Saksa okupatsioonist läbi tulles püüid mõlemad asutused ka vahariigi miilitsa korraldada, töötades omas asupaigas — nimetatud linnades — kaunis heade tagajärgedega. Kaugemale aga nende tegemus ei võinud ulatada — ametnikkude vähesuse tõttu.

Wahapeal oli aga sõjaajal hoogu võtnud kuritegumus iseäranis suureks paisunud, mis sugune nähtus ennast seletada lasub üleselatud riigipöördega ja nende kannul käinud emeikulmatu elukallidusega, tööpuidusega ning osalt ka selgufeta tulewikuga ja murrangutega senistes mõistetes. Kriti karbetawa kujul omandas kuritegumus just maal, kus riisumised, röövimised, tapmised ning põletamised igapäewaselt asjaks said. Miilits, koosseisew juhustikkudest,

ilma tarwiliku ettevalmistufeta isikuteft, äärmuseni koormatud juba muudegi hädatarwilikkude riikliste ülesannetega, nagu maksude sissenõudmine, awaliku korra järelwalwe jne., oli jõuetu ebamäärasele kuritegumusele piiri panema.

Kirjeldud ähwardaw seisukord sundis sellegaegset wabariigi walitust kiiret korras wastrabinõusid ottsima. Prokurööride ja kohtutegeleste arwamisi arwesse wõttes, ottsustati kriminaalpolitseid suurendada, tema tegemust üle terve riigi laiendada. Ühtlast ottsustati tema sisetööstöökirjandusest hoopis uuttele alustele rajada, korraldades neid puudusi, mis senistes kriminaalpolitsei korraldustes awalikuks tulnud. Selleks anti wälja 5. jaanuaril 1920 a. meil praegu maksew kriminaalpolitsei korraldus.

Tähendub korralduse järele allub meie kriminaalpolitsei kohtuminstriile. Kriminaalpolitsei osakonnad — arwu poolest 12 — asuwad linnades, kuid nende tegemust ulatab ka maale, kus viimase ajal isegi rahwarikkamatesse kohtadesse kriminaalpolitsei abipunktid on awatud. Seega on kogu wabariigi territoorium ühtlase kriminaalpolitsei wörguga üle tõmmatud. Osakondade tegemust ühtlustawaks asutuseks on kriminaalpolitsei peawalitsus Tallinnas. Peale kriminaalpolitsei asutuste tegemuse üldise juhtimise ja järelwalwe, on peawalitsusse meel koondud järgmised üldise tähtsusega toimkonnad: eelkaristuse teadete korraldamine, üleriikline kuritegumuse statistika ning üleriikline isikute ja waranduste ottsimise korraldamine.

Organiseerimise tööd.

5. jaan. korraldusega anti kriminaalpolitseile loomisele. Niiid tuli asuda elawa organismit loomisele. Oli waja kiiret korras ametisse wõtta meeskond, hoolitseda meeskonna wäljaõpetamise eest, warustada awatawad osakonnad tarwilise inventaariga, eestkätt tehniliste- ja liikumisabinõudega, siduda ja ühtlustada osakondade tööd.

Politseiniku elukutse kui niisugune seab ametniku wastu rea mitmekesiseid nõudmisi üles. Kriminaalpolitsei ametnik peaks olema: kõige paremas meheas, kehaltiselt igakülgselt wäljaarenenud, terawa tähelepanemise ning meelespidamise wõimega, leidlik, julge, auameelne, ennaftalgaw tööarmastaja, hea üldharidusega, ta peab tundma seadusi ja wormisid, millega seotud ta ametlik tegemus, edasi kriminaaltehnikat,

kõikide seltskonna liikide eluviise ning elutingimisi jne.

Nimetud omadusi, niipalju kui need puutuvad ametoskuse ja kogemustesse, võib omandada ainult erilise ettevalmistuse ja tegeliku töö läbi. Selleks otstarbeks on wanades riikides asutatud wastawad koolid ja erikursused, mis iga aasta nõuetawa arwu kandidaate ette valmistawad.

Meeskonna ametisse wõtmisel tuli eespooltähendatud nõudmisi filmas pidada. Peab aga tunnistama, et see üks tänamatum ülesanne on olnud. Meil puudusid sel ajal ametnikkude ettevalmistamise asutused, puudusid kääraamatud, puudusid muudki ka tarwiliku ettevalmistusega ametnikud. Sineks läks korda leida osakondade juhatajate ja osalt ka wanemate ametnikkude kohtade peale isikuid, kes waremalt kohtutes ehk weneaegses kriminaalpolitseis teeninud ning seega mõnesuguseid kooremisi teenistusse wõisid kaasa tuua. Teiste ametnikkude ametisse wõtmisel tuli leppida uute inimestega, hinnates neid ainult kehaliste tubliduse, hariduse ja endiste teawusalaade järele. Selle tõttu tuli nii ametisse wõtjatel, kui ka ametisse astujatel mõndaat pettumust üle elada. Selaus tihhtai, et see ehk teine wärsk ametnik, kes kohta otstides lootustandwad tunnistused ette näitas, omegi teenistuseks kõlbmata oli, olau saamatuse, huwipuuduse ehk sallimatute kalduwuste pärast. Neid tuli teenistusest kõrwaldada. Mitmed jälle ei jaksanud teenistuse olukorraga kohaneda ja loobusid wabatahtlikult. Nii oli kohawahetajate arw wõrreldes kohtade arwuga 1920 a.: wane-

mate ametnikkude hulgas 33% ja noorem. ametn. — 57%, agentide hulgas koguni 71%. Sakunute õpetamise peale oli aga hull aega ja energiat ära kulunud ning uute juuretuliatega tuli jedasama otsast peale forrata.

1921 a. muutus seisuford ses suhtes juba märksa paremaks. Siin oli lahkujate % järomine: wan. ametnikkudel 13%, noor. ametn. 40%, agentidel 61%. Käesolewal aastal on lahkujate arw eelmise aasta arwust weelgi tuntawalt wähenenud. Nagu sellest näha, on lahkujate % just kandwamate ametnikkude — wanemate ja nooremate — juures röömustawalt wähenenud, seega nende koosseis püsiwamaks muutunud. Sellel on aga ametnikkude tööskuse mõttes suur tähtsus, mis ennaft praegu juba awalda awalikuks tehtud kurtegede protsendi järjekindla kaswamise näol.

Kuni käesolewa aastani sündis ametnikkude wäljaõpetamine wahetult töö juures osakonna ülemate ja nende abide poolt. Samuti on peawalikuse toimetusel ilmunud paar kääraamatut, 1920 a. sügisel „Politseiniku kääraamat“ ja 1921 a. suwel „Prof. Reissi „Psühhofüsioloogilise“ töölae, mis alga- jate ametnikkude ettevalmistamist tunta- walt keroendasiid. Meeskonna püsiwamaks muutumise tõttu oli wõimalik käesolewal aastal juba asuda kursuste juure. Praegu on juba kõik nooremad ametnikud ja osa aoente kursused läbi kuulunud, kuna wane- mate ametnikkude kursused praegu käimas on. Kursustel õpetasse krim. seaduste ja määruste tundmist, jalgimise tehnikat ning politseinikule tarwilikku sporti. (Järgneb.)

Inglise politsei korraldustest.

Kuni n. n. pealinna politsei (metropolitan police) asutamiseni polnud Inglismaal korra alalhoidmiseks ja kuritegewuse wastu wõitlemiseks organiseeritud politsei aparaat olemas. Mõnes suuremas linnas täitsiwad politsei ülesandeid jaks palaatud wahid (watchmen), harilikult kõik teawõimetud, mitul linnades täitsid neidsamu ülesandeid kordnikud, keda iga linnajaw tarwis kohalik kohus, ehk kaks kohtunikku nimetasid. Jaoakondade kordnikkudeks olid sagedasti isikud, kes oma ülesannetele suuwa ei wastanud, elades wäljapressimistest ja wäärtegede

warjamistest. Kolmteist aastat peale pealinna politsei asutamist, 1842 a. asuti linnades ja alewites (kus parlamendi saadikute walimisse distriktid — boroughs) niisama ka krahwondades, endise „jaoakondade politsei“ ümbermuudustamisele pealinna politsei eeskujul, kes selle aja jooksul oma teawõimet juba näidata oli suutnud. 1872 a. leidis seadus heakskiitmist, mis keelas jaoakondade kordnikka — boroughsid — edaspidist nimetamist, wäljaarwatus, kui kohtud jeda kolmekuulises istang-ajajärgus tarwilikeks tunnistasiid.

Pealinna politsei tekkimine oli ühenduse walitsemise wiiside ja kohtute reformimisega ja politsei magistratide ehk kohtunikide asutamisega Londonis. Üks neist kohtunikudest Dr. Colghen avaldas kahelkümne aastaajaga lõpuni kaasa raamatut politsei teenistusest Themse jõel ja politsei teenistusest pealinnas, mis mõlemad suurt tähelepanu äratasid. Mlawkoda määras politsei küsimuse arutuseks komisjoni järgi, ja aegamööda kõrvaldati puudused kohtudel. Wopingis asutati politsei walitus; selle külge liideti ka Themse politsei, kelle ülesanne seisis kaubanduse kaitses Themse jõel ja wõitluses mererööwlitega ja väga imeliku nimeliste laewa rööwite organisatsioonidega Londoni sadamas. 1805 a. organiseeriti ratsa politseifalk, n. n. „ratsa patrull“, peaaegselt rööwimiste vastu wõitlemiseks Londoni ümbruskonnas, ka konstablite armu suurendati.

Sarnane oli lähidalt olukord kuni 1829 a., kus sir Robert Pili poolt uus seaduseelnõu sisse antud sai, mis pealinna politsei uuele alusele rajas, teda ühtlasi siseministrile otsekohe alluwaiks määras.

Magu mujal kohtades Inglismaal, nii on ka pealinna politsei tähtsa tsiviil teeloomuga asutus, ehk küll politsei ametnikult teatawat sõjawäelist kooli nõutakse, mis korrapärasele ühtsele tegewusele tarbekorral kaasa aitaks. Pealinna politsei tegewuse peaeesmärk on — kuritegewise ärghoidmine ja kuritegijate tabamine ja üldse elu, waranduse ja seltskondlise rahu kaitses. Themse politsei ja „ratsa patrull“ saiwad pärastpoole pealinna politseiga ühendatud. Themse politsei tegewuspiirkond ulatab kaugele linna piiridest wälja ja tema walwepiirkonda kuuluvad mõlemad kaldad, kõtt laewatehased ja sadamad jõel.

Et pealinna politsei ainuke on, kes sise-
ministri otsekohele järelewalwe all töötab, on tema kohustud, kui seda tarwidus nõuab, riigikaitses huwide eest wälja astuma ja Londoni komisjaril on sel puhul õigus tarwilist armu konstabliteid ära kasutada.

Pealinna politsei tegewuspiirkond (mis üle 700 ruut-meetri peale ulatab) jaguneb 22 osakonda wõi „diwiisi.“ 21 osakonda on tähestikuga ära tähendatud kuna 22-ne Themse politsei on. Osakonnad on suuruse poolest mitmesugused — linna weerul

palju suuremad kui tsentrumis. Osakonnad jagunevad jaoskondadeks, jaoskonnad sektioonideks wõi raioonideks ja need wahipostideks (beats). Iga osakonnal on reserv, mille suurus 10% kogu osakonna meeskonnast.

Politsei peawalitus asub New Scotland Yard'is. Peawalituse ülemaat nimetatakse pealinna politsei wolnikuks ehk komisjariks. Tema määratakse ametisse sise-
ministri poolt ja allub otsekohe temale. Tema on ühtlasi rahukohtunikuks Londoni ja lähemate krahw-kondade jaoks. Tema kohused on täpsealt kindlaks määratud ja seisawad peaaegselt politsei tegewuse administratiivses järelewalwe. Komisjarile järgnewad ametiajamees kolm komisjari abilist, kelledest kaks ametkonna disiplinini ja korra järel walwawad, kuna kolmas kriminaal osakonda juhib. Komisjari arwoleku ehk haiguse puhul täidab üks abidest sise-
ministri nõusolekul tema aset. Komisjari abidest järgnewad ametiajamees wiis pea konstablid ehk politsei ohwitserid. Osakonnad ehk diwiisid on jagatud nelja ringkonda ja iga ringkonda juhib üks pea konstabel, kuna wiies konstabel kriminaal osakonna juures asub. Järgnewad ametiajamees on — superintendendid, peainspektoriid, jaoskonna inspektoriid, inspektoriid, serjandid ja alam konstabelid. Ühest ametiajameesest teise minek sünnib wastawa eksami kaudu. Iga superintendendile allub üks osakond keskmiselt 20—30 inspektoriga, kes kõi oma osakonna piirides elama peawad; raioonide wõi sektioonide eesotsas seisawad serjandid. Themse diwiisi konstabeliteks wõiwad ainult merimehed olla.

Rahwajal oli Londonis umbes 250 ratsa politseinikku, kes harilikult osakondade juures wahiteenistust pidasid, eriti kus wahiposti piirkonnad (beats) wäheste liikumisega tänavatel liig pikad. Nende peal lasub ka kohustus rongikaikude ja miitingute juures korda pidada, kuna osa alaliselt peakomisjari läheduses asub.

Arwuline koosseis oli enne sõda: umbes 30 superintendenti, 580 inspektori, 2200 serjanti ja 14.500 konstabeli, üldse üle 17.000 teenija, nende tarwitada oli üle 300 hobuse.

Inglise politsei on warustud muutidega, mida nad aga ainult määratlema kallaletungimise korral tarwitada wõiwad. Sõjete wahikorral olewatele antakse ka rewolwrid wälja, kuid nende enesest palwel ja juhtumistel, kus ülenfus teab,

et temal tagasihoidliku ametnikuga tege-
mist. Mitte ükski konstabel ei wõi re-
wolwrit tarwitada tingimistel, kus jelle
tarvitamine iga eraisikule mitte õigusta-
taks ei loeta. Iga konstabelil on õigus
isikuid wahi alla wõtta, misjagune õigus,
kõmbe kui ka eridõigustega ära määratud.

Politsei peaarst määratakse siseministri
poolt, diivisi arstid niisamuti, kuid pea-
arsti soovitusel ja kommissjari nõusole-
kul.

Rahaasjandust juhib pealinna politsei
kassapidaja. Tema kommissjarile ei allu
ja on vastutaw siseministri ees; tema
iga-aastased aruanded kantakse parlamen-
dile ette.

Kommissjari, tema kahe abilise ja kas-
sapidaja ülespidamise kulud kaetakse riigi
rentei poolt, kuna kõik teised politsei
ülespidamise kulud iseäralisest tagawara
kapitalist kaetakse. Seda tagawara kapitali
täiendatakse iga aasta maksudest, mida 10
penci juures iga naela sterlingi pealt
wõetakse, niisuguste waranduste aastase
puhastajuse pealt, kes kohustud on waeste
heaks maksusid maksma. Peale selle lähe-
wad ka oja puhastajuse ja trahwid lõbus-
tuste patentide pealt politsei tagawara
kapitali toetuseks.

Pensiooni kapital 150.000 naela (rahu
ajal) aastas, kaswab ametnikkude pal-
gast ja kingitusrahadest mahaarwatawat
2%. Puudujääk wõib maksude näol kae-
tud saada. Peale 25-aastast teenistust wõib
politseinik teenistusest lahkuda ja saab
täie pensiooni. Pensiooni saamise korral um-
bes sama, nagu see mujalgi riigi ja oma-
walitsus-ametnikkude kohta maksew.

Kriminaal osakonda juhib üks komis-
jari abilisest (assistent komisjioner).
Selle osakonna ametnikud harilikult wor-
mi riidet ei kannu. Oja ametnikka on ala-
liselt politsei osakondade juure komandee-
ritud, peaaegalikult kohalise jälgimise ots-
tarbel, kuna suurem osa neist kriminaal
tekkajutuses tegevuses. Wanemaid amet-
nikke jelle ala tarwis walitakse wäga
piinlikult; nad peawad jellekohase annete
ja waimuomadustega warustud olema,
peale selle eri- ja wõeraste keelte teadmis-
tega. Keekkajutusest komandeeritakse sadama-
tesse ja piiriäärsetesse kohtadesse kurite-
gijate üle piiri liikumise üle walwama.

Kriminaal osakond on alaliselt ühendu-
ses teiste maade politsei asutustega. Osa-
konna juures on eri haru, kes kohtu poolt
karistute järewalwet peab.

Järgneb.

Kihwtimõistest seaduses ja arstiteaduses.

Prof. Rud. Wallner.

ühenduses sellega, mis ma „Cesti Po-
litseilehes“ nr. 45 j. a. kirjutanud kohtu-
teemias, wõtan siin arutusele kihwtimõis-
te nii nagu me seda leiame seaduses, sea-
duste seletustes ja, teisel poolt, teaduses.

Siin peame kõhe konstateerima fakti, et
juristid ja arstid ei ole jenni kihwti-
mõiste aramääramises, defineerimises,
kõfku leppida suutnud. Nimelt ei ole tok-
sikoloogia, j. o. kihwtisid ja kihwtituse kä-
sitawa teaduse õpetused weel wastupeegel-
dust leidnud seadustes: ühegi riigi seadu-
sed ei määra rahuldawalt kihwtimõistet
ära, nad lähewad ijegi sellest mööda.

Kui me kõige pealt wõtame meil maks-
wa arstiseaduse, siis leiame ainult järg-
misi §§, mis kihwtidest juttu teewad. Arst-
like politsei seaduse II peatüki kolman-
damas jaos leiame §§ 670—676 keeldu
arsenikat siialdawaid kardetawaid tar-
beaineid walmistada ja müüa (arsenikat
siialdawate wärwidega wärwitud tapeete,

riideid, lastemänguasju, „papier nacré“
nimelist paberit ja tainakujulisi aniliin-
wärwe). Selle seaduse kolmas peatükk
kõneleb kihwtiste ja kangemõjuliste ai-
nete müügitforraldusest. Puudub igasu-
gune kihwtimõiste aramääramine. § 677
jaotab kihwtised ained nelja järku, „sel-
lejärele kuidas need enam wõi
wähem inimeste terwisele ja
elule kardetawad.“ Esimesse järku
kuuluwad need kihwtised ained, „mis
kõige hõlpsamad tarwitada ku-
ritahhlike sihiga“; teise järku —
kihwtised ained ja kangemõjulised, mis
tarwitatakse tehnikas ja seal juures ei
ole hõlpsad tarwitada kuritahhlike sihiga;
kolmandasse ja neljandasse kuuluwad
kihwtised ja kangemõjulised ained, mis
rohtude walmistamiseks apteekides tar-
witakse, seal juures on keemilised ained
kolmandas ja kihwtised arstirohutai-
med neljandas järgus. §§ 678—703 kor-

valdavad siis järgnevalt fihwtiste ja kangemõjuliste ainete müüki. Arstiteaduse kolmandas raamatus, kohtuliku arstiteaduse seaduses, tehakse juttu fihwtitustest §§ 1227—1231, nimelt korraldatakse nendega kohtu teemilist ekspertisi, kui on kahtlust fihwtituses.

Nuhtluste seaduses määratakse fihwtiste ainete lubamata müüki eest, nendega kuritegude karvatuste ja täidesaatmise (fihwtituse) eest karistused, kuid ka siin ei ole fihwtimõiste määramist.

Fihwtimõiste seletus puudub ka Saksa seadustes. Siin on ainult mingit katset tehtud selleks. Saksa nuhtluse seaduse § 229 ütleb: „Kes meelega teise terwijele kahjutegemiseks fihwti või mingit muud ainet sisse annab, mis tema terwist häwitab karistatakse jne.“ § 324 teeb tegemist kaemufihwtitusega. § 367 korraldab fihwtide valmistamist, hoidmist ja müüki.

Rohkem edenemud on fihwti mõiste seletamine Prantsuse seaduses. Code pénali § 301 seletab fihwtitust kui „igat isiku elule kallalekippumist ollus- tega, mis wõiwad surmata enam või vähem liirelt.“ Siin ei tehta wahet ei keemiliselt ega füüsikalijelt mõjuwate ainete wahel, ja on fihwtituseks ainult surmaga lõppewad juhtumised.

Inglise seadus kõneleb fihwti: „Kes fihwti või mõnda muud ainet isikule sisse annab, et sellele isiku elu hädaohu saata või sellele raskest wigastust teha.“

Seadused annawad laia tallermaa fihwtimõiste seletuseks juristidele kohtu protsessides, kuid seowad neid siiski seadusandjate ohtuste külge. Juriidiliste seletuste järgi wõib fihwtiks olla ka klaaspuru, sest see sünnitab sisseantult kehawigastusi, ja fihwtituseks ainult juhtumine, kui kahjuliku ainet ainult kuritahtluse sühiga sisse antud. Ei ole kuritahtlikkust õnnetuse tekitamisel keemiliste ainetega, näit., fihwtide ja kangemõjuliste ainetega, arstirohtudega, ei ole fihwtitust, waid etteawatsemata kogemata sünnitatud wigastus, hooletus jne. Fihwtid, mis tekiwad organismis, ei ole juriidilijelt mitte fihwtid, küll aga wõiwad seda olla kahjulikud mikroobid, kui nendega keegi teisele kuritahtlijelt haigust või surma sünnitab, peab olema „dolus“ ja „substantia“. Seaduses ei ole, ümber-

pöörduki, mikroobid, elawad olemused, mitte fihwtiks, waid nendest inimese wõi elaja organismis tekitatud toksiinid, bakteride fihwtid, mis külgehaakawate haiguste puhul haiguse ja surma põhjuseks.

Wõhit tunneb fihwtideist ainult ühiskond, millede hädaohukust mõjust kuuld ja teadmine tunginud jägawamalt rahwajekka, nagu arseenik ehk rotifihwt (wennelame ütleb „hiirefihwt“) — nagu näitawad, on see fihwt isegi seaduste teksti wõetud woswor, rebasjekakk ja selle mõjuollus, strichniin ehk rebasefihwt, opium ja selle mõjuollus morfium — olgugi, et need ained ka arstijeks otstarbeks tarwitatakse ja tema, wõhiku terwijele isegi kahjulikud wõiwad olla.

Seadus ei tunne absoluut fihwte ülepea mitte, iga fihwtina tuntud aine wõib olla fihwtiks, surmapõhijuseks, kuid wõib olla ka arstirohtuks, j. o. elupäästjaks, ja hoopis ilma mõjuta, j. o. sedamööda, kuidas ja kui palju teda tarwitatakse. Teisest küljest wõiwad ained, mida fihwtiks ei peetagi, näit., keedusool, sool, mida iga päew laual söötkide juures tarwitame, surma põhijuseks muutuda, j. o. fihwtiks saada, nagu näitawad juhtumised; nii teatab Robert „Medical Gazette“ järgi noorest tüdrukust, kes korraga pool naela soola ära söi ja suri.

Dr. Filla, toksikoloogia põhjendaja, mõistis mürgi all olluft, mis wähesel hulgal elawa kehaga kokkupuntudes terwist wõi elu häwitab. See on laialilagunenud tarwikku fihwtimõiste aluseks. Kuid teadus ei lepi enam sellega. Wähesel mõõdul, arstirohtuna wõi matijainena sissewõetud aine wõib saada fihwtiks, kui selle annust suurendada wõi kui selle õiget mõju ei tunta ja annuses eksitakse. Mine wõib ühejulgusel hulgal ühele rohukse, teisele fihwtiks olla, mis oleneb wanadusest, soost, tugewusest ja wastupidamusest. Mine saab fihwtiks ka misjulgusel teel kehasse satub. Koolte- ja madudefihwt peab tungima otse weresse — suu kaudu sissewõetult ei oleks nendel mõju, sest mao wedelikud rikuks need ära ja kaotaks nende mõju. Almsüüta destilleeritud weft wõib saada fihwtiks, kui teda 100—200 grammi weresoonesse pritsida, sest sooladest waba statud weega lahjendatud were punajed libled ehk weretehakesed lõhkekfid merdiswoe soolakoonduse langemiseega. Üm-

berpõrdult: soola rohke hulga jissewõt-
mifest ühetorraga tõuseb soolakoondus
werekemes ja jurub punased werekha-
fesed krõmpsu kofku. Mõlemal puhul kao-
tab inimene oma hapniku laialikandjad
kehast ja jureb hapniku puuduse kätte.
Soola kihwtituse puhul aga halwab peale
jelle weel sool ise ergufawa.

Mis on siis kihwt?

Kadunud prof. Robert, omal ajal
farmakoloogia ja toksikoloogia professor
Dartu ülikoolis, andis 1887 a. kihwti-
mõistele järgmise seletuse, mis üldiselt
wastu wõetud:

„Kihwtid on (a) orgaanilised
wõi orgaanilised, organismitis
tekkivad wõi wäljaspoolt sel-
lesse jattunud, kunstlikult wal-
mistatud wõi looduse sünnita-
tud) mitteorganiseeritud ai-
ned, mis oma keemilise loomu
poolest teatawat el tingimustel
mingisuguse elawa olemuse
elundi peale nii mõjuwad, et
jelle termis wõi wõrdlik hea-
tuune mõõdamine wõi jää-
dawalt raskesti kahju saab.“

Stuna jeadus ja jurisprudents mehaani-
liselt mõjuwad ained, nagu klaasipulber,
kihwtide hulka loeb, ei loe neid arstitea-
dus mitte. Roberti definitiivoon käib ainete
kohta, mis oma keemilise loomu
poolest mõjuwad. Samuti ei tee jeadus
wahet eluta ja eluliste „kihwtide“ wahel.
Bakterid ja muud mikroobid, j. o. orga-
niseeritud olemused, loetakse juristide
poolt kihwtide hulka, arstiteaduse poolt
jäetakse need kihwtimõiste määramisest
wälja: Roberti järgi on kihwtid ju
„mitteorganiseeritud ained.“
See jee, et kihwtid tingimata surmawalt
mõjuma peawad, ei maksa enam teaduses,
nagu Roberti definitiivooni lõpust näha. Sea-
duse ja selle seletajate silmis maksawad
ainult inimeste ja elajate kihwtitamisest,
teadus tunneb aga ka taimede kihwtita-
mist, mispärast Robert kihwtimõiste se-
letuses kõneleb „elawa olemuse elundist“;
elawa olemuse all on siin mõeldud nii ini-
mised, elajad kui taimed. Kihwtide tekki-
mine organismitis, autointoofikatatsioon, or-
ganismiti enesekihwtitus, mahub ka selle
definitiivooni alla, kuna niisuguseid kihwti-
tusi, mis tekivad ilma et keegi kellegile
kihwti jisse annaks, jeadus ei tunnegi.

Reklaam-kuulutused.

Reklaamiks nimetatakse eesialgses mõttes
teadaannet müüdawate kaupade ehk paku-
tawate teenistuse kohta. Tema sihiks on kauba
ehk teenistuse tarwitajaid leida. Selle juu-
res katjutakse tihtigi pakutawate wäärtuse
omadusi parematena kujutada, kui nad te-
gelikult on. Praeguse aja elus on reklaa-
mil wõrdlemisi suur tähtsus ning tema ka-
jutamise ala on palju laienenud. Teda tar-
witatakse nii kaubanduse ja tööstuse aladel
kui ka poliitilisel (näituseks walimiste
ajal), kunsti jne. aladel. Reklaamide wäl-
jatõõtamiseks on tekkinud isegi sellekohased
ettewõtted. Reklameerimise wiisid on wäga
mitmekesised. Jsearimis kõrgele astmele on
tõusnud reklaam Ameerikas. Seal on ka-
jutud reklaami otstarbel ära kasutada isegi
kirikuid ja surnuaedu. Nii wõidawat New-
Yorki surnuaiast järgmise pealkirjaga risti
näha: „Siin hingab N. N. Ta lastis end
maha Holdt'i süsteemi rewolwriga, mis
silmapilkselt surma tõi. Wõige parem laske-
riist jelleks otstarbeks.“

Karikatuurideks reklaami abinõudeks on
siiski kuulutuste wäljapanemine, millele

wiimajal ajal juure tulnud walgus-
reklaam, ning ajalehtis kuulutamise, kus-
juures suurema mõju awaldamiseks kuu-
lutusi ajalehe tekstina katjutakse awaldada.

Silmas pidades, et reklaami kaudu kuri-
tegusid ja üleastumisi korda saadetakse ehk
nende kordasaatmise abinõudena ära kasu-
tatakse, on jeadusandluste poolt reklaami
kohta mõnesugused kitsendawad määrused
maksma pandud.

Kaubanduse ilmas korduwad tihti juhtu-
mised, kus osawad kaubitsejad wale reklaa-
midega nii publikumile kui ka konkurenti-
dele, kes jarnastest wõtetest keelduwad,
kahju toowad. Teisest küljest wõib kulu-
tuste wäljapanemine teiste kodanikkude elu
mugawust rikuda. Nii on finniswara
omandatud huwitatud, et nende omandiste
wälisküljed wõ jooksul igasuguste plakaati-
dega üle kleebitud ei saaks, millede kõrwal-
damine teatud kuludega seotud oleks. See
kogukonnad on huwitatud, et heleda wärwi-
liste joonistustega hiigla plakaadid linna
omapärastust ning ilu ei rikuks. Peale selle

on seaduslikud kirjendused reklaami kohta tingitud mitmesugustest kaalutlemistest kiritegude ärahoidmise, rahva tervishoiu jne. suhtes.

Saksamaal on kelmusreklaamid ette nähtud 1896 a. väljaantud seaduses pahatahtlike konkurentsi kohta. Süüdistuse tõstmiseks reklaameeriva isiku vastu on selle seaduse järelsele tarvilik, et wale teade juuremale inimeste hulgaletatud. Mõnesugused reklaami kaudu kordasadaetawad pettused on ette nähtud ka Saksa üldises nuhtlusseaduses. Peale selle alistuwad reklaamiplakaadid administratiivse korraldustele. 1874 a. trüki-seaduse järelsele on õigus määrusi kuulutusplakaatide väljajagamise ja ülespanemise kohta wälja anda üksikute maade seadusandlustele jätud (RPrG § 30). Selle põhjal on mõnes riigi osas poliitilise sisuga plakaadid keelatud (Preisi ja Hessen), teistes nõutakse enne kuulutuse wäljapanemist sunnieksemplaare (Saksen, Baden, Württemberg), kuna kolmandas (Baieri, Hamburg), kõikide plakaatide tarwis politseilt luba tuleb muretseada.

Inglismaal ei tohi, Victoria 1889 a. akti 52, 53 järelsele, ajalehtis jughauguste arstimisest teatada, samuti loetakse nähtawais kohtis, magasinides jne. mittetagasihoidliku sisuga kuulutusi ja kujutusi libeliks (libel wastab umbes kirjalku haawamise mõistele). Georg IV (minewa aastajaja algul) muinse kumbe õigusele rajatud seadus määras: „kes kõlblusewastase sisuga kuulutusi ehk pilte julgeb wälja panna, tunnistatakse hulguks (rogue and vagabond)“. Praegusel ajal on see seadus siiski pehmendatud 1889 a. aktiga (Indecent Advertisement Act) ning selle akti järelsele ähwardab süüdlasi eelpoolnimetatud asjas rahatrahw ja wangistus ühe kuuni. Kuid wahel on kuulutajad ka rasteema karistuse alla langenud. Nii leidis Inglise kohus ajalehes „Daily Advertiser“ awaldatud kuulutuses, kus keegi noor naissterahwas teatud jumma eest mitteseaduslikku koosellu soowib astuda, obscene words — kõlblusewastased teosed, — misjuguuste süütegude eest karistuse wangiustus kuni kahe aastani ette nähtud.

Prantsusmaal on kuulutustele pühendatud 1881 a. 29. juuli trüki-seaduse art. 15, 16 ja 17. Nendes on ette nähtud kuulutuste wäljapanemise kord, misjuguusel pa-

beril mõned teadaanded peawad olema jne. Peale selle on reklaami suhtes weel rida teisi määrusi makswad. Nii on 1902 a. santsseadusega keelatud walimise sihiga wõi iseloomuga kuulutusi kolmewärwilisel paberil (sinine, walge ja punane — rahwuslikud wärwid) trükkida jne. Mis aga iseäranis huwitaw, see on 1889 a. 19. märtsi seadus, mille järelsele ajalehti ja teisi trükitooted tänawatel ja teistes awalikkudes kohtades laiali laotades ehk müües ainult nende tiitlit, hinda, nende arwamist ja nende autorite wõi toimetajate nimesid wõib teatada (annoncer). Nii on Prantsuse kohus seadusewastaseks teoks tunnustanud juhtumise, kui ajalehe müüja tänawal järgmiselt on lehte pakunud: „Le Journal, huwitaw täna lugeda; Pierre Baudin'i juhtkiri.“ (G. Barbier — Code expl. de la presse).

Meie seadusandlus on kuulutuste suhtes wõrdlemisi waene. Siiski wõime siin järgmisi seadlusi ja korraldusi ära tähendada.

Arstiseaduse § 23 (W. S. R. XIII t.) järelsele wõib arstirohtude müügi, nende tarwitamise ja haiguste arstimise kuulutusi perioodilistesse trükitoodetes paigutada ehk üksikute lehtedena wälja anda ainult arstimiswalituste loaga. Nagu seda Wene siseministeerium ringkirjaga 1912 VIII 5 nr. 778 seletab, ei tule sel juhtumisel üksikute lehtede all üksi ühelehelisi kuulutusi mõista, waid ka broshüüre ja raamatuid, kui nende siisu ülaltähendatud paragrahwile alla käib.

Terwishoiu Peawalituse poolt terwishoiu osakondadele saadetud ringkirja 22. juulist 1922 a. nr. 3820 põhjal käiwad läbiwaatamise alla järgmised kuulutused:

- 1) arstirohtude ja arstimise aparaatide müügi, tarwitamise ja mõju kohta;
- 2) hügeeniliste, kosmeetiliste, dieediliste ja teiste sarnaste preparaate kohta; arstlike personaali kuulutused, wastawalt arsti kutsetegewuse kohta wälja kuulutatud „Nii-gi Teatajas“ nr. 75/76, 1920. a., § 13,
- 3) farmatseuudilise personaali (apteekrite), arstirohte ja kosmeetilisi aineid walmitajate ja müüjate firmade kuulutused;
- 4) kurortide, terwiswete ja lauawete kuulutused.

Tähendatud kuulutused antakse Terwishoiu Osakonda läbiwaatamiseks, kas otsekohe kuulutaja wõi ajalehe kaudu.

Trükkimise loa andmisel tuleb Osakondadel järgmiste juhtnõuude järelsele käia:

a) läbiwaatamise alla käiwad ainult kuulutuste tekst ja pildid, mitte suurus jne.;

b) keelatud on walmistuseks ja müügiüks lubatud arstirohtude või kosmeetiliste ainete walmistuse ja müügi loast reklaami teha, s. o. nimetada, et walmistus ja müük sünnib Terwishoiu Nõukogu või Peawalitjuse loal, nõusolekul, heakskiitmisel jne.

c) keelatud on nende abinõude kuulutamine, mis raskejalgsuks jäämist ära hoiawad, raskejalgsust kaotawad ja jughai-guste arstimise õpetuste kuulutamine;

d) keelatud on kuulutused, mis ei wasta tõele ja wõiwad tarwitajat eksiteele wiia walelikkude ja põhjendamata wäidetega ja kiiduwaldustega;

e) terwishoiu personaali kutsetegewuse kuulutustes ei tohi reklaami olla;

f) arstirohtude ja kosmeetiliste ainete kuulutajatel peawad kuulutuse loa saamiseks Terwishoiu Peawalitjuse tunnistus ettenäidata olema, et preparaad on walmistuseks ja müügiüks või, wäljamaa preparaate puhul, sisseweoiks ja müügiüks lubatud. Need teated wõib saada ka Terwishoiu Peawalitjuse Ap-teegi Osakonnalt. Keelatud on kuulutada sisseweoiks, walmistuseks ja müügiüks lubamata arstirohte ja kosmeetilisi preparaate;

g) arstirohtude ja kosmeetiliste ainete kuulutustes wõib ainult olla teade, mis jaoks tarwitatakse, kuid mitte lähemaid seletusi nende preparaate arstiwate omaduste kohta.

Reklaam iseisewatel lehtedel ja brošüüridel arstirohtude, arstimisabinõude ja arstimise üle, arstirohtude hinnakirjad, jughai-gust käsitawad rahwaraamatud tulewad Terwishoiu Peawalitjuse läbiwaatamiseks saata.

Wäljaantud kuulutuste load on makswad ühe aasta jooksul. Kuulutamisel teises terwishoiu piirkonnas, tuleb Terwishoiu Osakonnale kinnitatud kuulutuse tekst ette panna teadmiseks.

Terwishoiu Peawalitjuse poolametlikkudes või ametlikkudes häälekandjates ilm-wate kuulutuste läbiwaatamine ei ole Terwishoiu Osakondade peale pandud.

Järgmisena wõiks nimetada üüriseaduse („R. L.“ nr. 112 — 1921 a.) määrust korteri kuulutuste kohta (§ 29). Tähendatud paragrahwi järele peab korteri kuulutustes patutawa toa või korteri üürileandja aad-ress täielikult ära tähendatama. Need kuulutused ei tohi eneses sisaldada ei warjama ega warjatud wiisil mitte mingi-guse taju nõudmist, lubamist ega paktumist korterite muretsemise või juhutamise eest. Sellest määrusest üleastujaid karistatakse arestiga kuni 3 kuuni või rahatrahwiga kuni 15.000 margani. Et ettetoodud paragrahwis lähemalt ära ei ole tähendatud, misjugu-seid korteri kuulutusi on mõeldud, siis tuleb oletada, et see määrus nii üles-pandawate kui ka ajalehtede kuulutuste kohta käib.

Awalikkude ettekannete kohta makswate määruste järele tulewad kuulutused (afishid) awalikkude ettekannete kohta, kui need trükitakse, 24 tundi enne etendust sisemini-steeriumi trükiasjade osakonnale eht kohaliku politsei ülemale registreerimiseks jaata. Selle korralduse kohta wõiks tähendada, et tal juuremat tegeliku tähendust ei ole ning selle tõttu on ta ka praegu Riigikogu komisjonides arutusel olewast awalikkude ettekannete seaduseelnõust wälja jäetud.

Lõpuks on makswates nuhtlusseadustes kuulutuste kohta mõnejugused toimused karistuswäärilisteks arwatud.

Muidugi on kuulutuste kohta makswad ka üldised trükitoodete kaudu kordasaadeta-wate kuritegude kohta käiwad seadlused. Samuti peab kuulutuste wäljapanemise juures järgima kohalikkude omawalitjuse poolt wäljaantud määrusi. Politsei, kui seaduslikkude korralduste täitmise järele walwaja, peab loomulikult walwama, et kuulutuste suhtes eelpooltähendatud nõuded täidetud saaks.

J. K—w.

Omawalitsused Eestis.

1. Omawalitjuse ühised ja nende ülesanded.

Gesti wabariigis on linnad, alewid ja wallad — igauks oma territooriumi piirides asuwate elanikkude koguga — iseisewad omawalitjuse algüksused kohalikkude ühiselulistele tarwete täitmiseks.

Wallad, koostudes maakondadeks, liituwad maakondade kaupa ja sünnitawad förgemaastmelised omawalitjuse üksused — maakonnaomawalitjused — juuremate ülesannete teostamiseks, millel laiem ulatus või mis üle jõe ühikutele waldadele.

Waltawa ehituskogu liikmete arv jagatakse walmistel wõistelnud kandidaatide nimekirjade kohal proportsionaalselt neile antud häälte arvule ja ehituskogu liikmeteks loetakse kandidaatide nimekirjades wastaw arv esimesi kandidaate; teised jääwad liikmete kandidaatideks ja astuwad esimeste lahutamise korral nende asemele nimekirja järjekorras.

Ehituskogud — tegutsedes oma koosolekute kaudu — otsustawad kõigi kohalikkude tarwete ja waduste üle, kõigi omawalitsusele alluwate wõi teemasje puutuwate küsimuste ja asjade üle; kinnitawad omawalitsuse tegewustawad, kulu ja tulu eelarwed; walivad täidejaatwad organid, ametnikud ja ebuatajad eriülesannete täitmiseks; määrawad nende tasu, annawad juhtnõbre walitsemiseks ja tegutsemiseks, waatawad läbi nende tegewusaruanded ja lahendamad nende pääle tõstetud kaebused.

Ehituskogude koosolekud on otsuswõimulised, kui nendest oja wõtawad vähemalt pooled liikmed; suuremates linnades, kus ehituskogu liikmete arv üle 40, nõutakse koosoleku jeaduslikkuseks ühe kolmandiku liikmete ojawõimist.

Kuid küsimuste otsustamiseks, mis puutuwad: 1) linna waranduste wõõrandamiseks; 2) laenuwate tegemise, wastutuste ja kindlustuste linna kanda wõtmise; 3) ehitamise õiguse linna maadel; 4) eraehituste alla antawate wõitsemõõduliste maatükkide hindamise kindlaksmääramise; 5) lepingute tegemise era ettevõtjatega üldtarwitawate ettevõtete linnas käimapanemiseks ja eksploateerimiseks, kui lepingu kestus ulatab üle 12 a. wõi ettevõtte wäärtus tõuseb kõrgemale linna kogu sissetulekust wiimisel möödunud aastal; 6) iseäralise maksu wõtmise linna majaanuikubelt nende kohuseks olewate kõnniteede tegemiseks ja korraspidamiseks, samuti ka tawanate korraspidamiseks, korstnate pühkimiseks, õwahaide pidamiseks tuleõnnetustest teatamiseks, mustuse wäljawedamiseks wõi kanalijsisiooni kaudu kõrwaldamiseks — nõutakse vähemates linnades, kus ehituskogu liikmete arv alla 40, vähemalt kahe kolmandiku liikmete ojawõimist, suuremates linnades, kus ehituskogu liikmete arv üle 40, vähemalt poolte liikmete ojawõimist ja pääle selle ehituskogudes koosolewate liikmete kahelkolmandikulist hääleteenamust. Alewite ehituskogudes nõutakse koosolekute

teist ojawõtjate liikmete kahelkolmandikulist hääleteenamust ametnikkude wastutusele wõtmiseks, liikumata waranduste ja kapitaalide kohtu korralduste tegemiseks, lepingute sõlmimiseks, mis kestawad üle 12 a., laenuwate tegemiseks ja wastutuste ning kindlustuste alewi kanda wõtmiseks. Walla ja maakonna ehituskogudes on koosolekust ojawõtjate liikmete kahelkolmandikulist hääleteenamust tarwis ainult ehituskogu üsikutute liikmete wõlutuste tühjastunnistamiseks ja ametisolewate üsikutute wastutusele wõtmiseks. Kõik muud otsused tehakse liht hääleteenamusega ja awalitu hääletamisega, kui kinnist hääletamist ei nõuta, wäljaarwatud ametnikkude ja edustajate walimine, nende tasu ja toetuse määramine, nende wastutusele wõtmine, jamuti ka walla ja maakonna ehituskogude üsikutute liikmete wõlutuste tühjastunnistamine, mis peab jündima jalajase hääletamisega.

Ehituskogude koosolekud on awalitud, kuid üsikutute küsimuste arutamiseks wõib ehituskogu oma koosoleku ta kinniseks tunnistada, milleks on tarwis maakondade ehituskogudes koosolewate liikmete kolmeneljandikulist hääleteenamust, teistes — liht hääleteenamust.

Ehituskogude koosolekuid juhatawad nende liikmete eneste kestelt walitud juhatajad, wäljaarwatud waldade ehituskogud, kus juhatajateks on waltawanemad — täidejaatwa wõimu teostajad waldades. Koosolekul peetud aruused ja tehtud otsused protokolleeritakse.

Otsused ehituskogu koosolekule ja päewaford peab liikmetele aegselt kätte jaadetama, nõnda et koosolekule ilmumine wõimaldub.

Ehituskogude koosolekud peetakse kas nende eneste poolt ette kindlaks määratud tahtaegadel, wõi tarwouse järele — linnades ja alewites ehituskogude juhatajate, waldades ja maakondades täitejaanwate organide määramisel ja rutjel vähemalt: linnades — katseistümment korda aastas, maakondades — ford igas weerandaastas, alewites ja waldades — kaks korda aastas. Järewalweajutuse, rewisjonikommissjoni, alewites ühe wiwendiku, linnades ja maakondades ühe kolmandiku ehituskogu liikmete kirjaliku nõudmise pääle peab ehituskogu koosolekud kofku kutsutama nädala jooksul. (Järgneb.)

Õigusteadusest.

Tsiwiil õigus.

Tsiwiil õiguse all mõistetakse neid õiguslikke normise, mis inimeste wahelkorda nende eraelus kindlaks määrawad. Seda elulist wahelkorda ise aga, mida õigus reguleerib, nimetakse juriidiliseks wa-

hekorras. Tema elemendid on järgmised: 1) wahekorra subjekt, 2) wahekorra objekt ja 3) juriidilised faktid.

1) Juriidilise wahekorra subjektid. Igas juriidilises wahekorras

peavad kõige vähem kats subjekti olema, telledel tarvilik õigus- ja teguvõime on; nimelt: a) õiguse (aktiivne) subjekt, kellel õigus on midagi teha ehk nõuda ja b) passiivne subjekt, kelle peal vastav kohustus lasub midagi teha ehk mitte teha. Kõik need subjektid võivad olla kas füüsilised isikud ehk juriidilised.

Subjektide arvu järele võib õigusi kahte grupesse jaotada. Ühelt poolt, nõندانیم. absoluteetsed õigused, kus aktiivse subjekti õigusele vastab kõikide tema kaaskodanikkude kohustus. Seda õigust kaitseb seadus kõikide vastu, kes oma kohustust ära unustavad, nii et passiiv-subjektideks tuleb siin lugeda kodanikke, kelle kohustusel on eitarv iseloom — mitte teha, mitte aktiiv-subjekti õigusi rikkuda, ehk küll viimased ilma nende osavõtmiseta teevad. Siia kuuluvad näit. omanduse õigus, isiklike võimu õigus (mehe, wanemate) jne.

Teised — suhtelised õigused (prawa otnositel'noja) on niisugused õigused, kus aktiiv-subjekti õigusele ainult ühe või teatava arvu passiiv-subjektide kohustus vastab, nagu meie seda lepingu õiguses näeme. Need õigused võivad tekkida ainult mõlemate subjektide osavõtmise juures ehk nende nõusolekul. Kokkupuorkamisel absoluutse õigusega peavad nemad viimase ees tagasi astuma.

2) Juriidilise vahekorra objektiks tuleb lugeda neid asju ja teiste isikute toimetusi, millede kohta tähendatud juriidiline vahekorrad tekinud. Kõik need õigused, mis kellegil asjade ning teiste isikute toimetuste kohta on, kuivõrd neid rahast hinnata võib, nimetatse selle isiku varanduseks, see kõik on tema aktiiv. Kuid teiselt poolt, võib isik ise kohustatud olla midagi teha, — see on jälle tema passiiv. Asjad omalt poolt võivad olla liikuvad ja liikumata.

Liikumata asjade, ehk nagu harilikult räägitakse, kinnisvara all tuleb mõista maapinda ja kõiki neid asju, mis niivõrd maapinnaga seotud, et neid võimata on ilma muudatuseta ühest kohast teise üle viia, näit. majad ja wabrikud. Peale selle veel puud, taimed, mineraalid ja metallid, niikaua kui nad maaga ühendatud ja mitte iseseisvad ei ole. Kui aga, näituseks, puud maharaiutud, mineraalid väljakaevatud, siis ei ole nemad enam kinnisvara, vaid kuuluvad wallaliste

asjade hulka, millede all järjestikult mõistetakse seda, mida wabalt ühest kohast teise toimetada võib. Wallaswaranduseks tuleb sellepärast lugeda majasid, mööblid, loomi, raha, kõiki isiklike ja lepingu õigusi, selle peale vaatamata, kas on nendel mingisugune vahekorrad liikumata warandusega või mitte, nagu aktiivad, wõlakohustused jne. Selle jaotuse praktiline peatahtlus seisab selles, et õiguste kinnitamine kinniswara peale sünnib krepõsteerimise korras, millest wallaswarandused wabastatud on ja teiseks, et nõudmised liikumata waranduse peale alluvad rahukogule, kui esimese astme kohtule, waranduse hinna peale vaatamata.

Jagatawad ja mittejagatawad asjad. Dieiti on kõik asjad jagatawad, neid võib tükeldada; näit. võib tükeldada pilti, wiulit ehk brilljanti. Kuid neil juhtumistel tähendab niisugune jaotamine asja häwitamist, või niisugust tema muutmist, et tema oma otstarbele enam ei vasta, milleks määratud, ehk jälle kaotab asi oma endise wäärtuse.

Sellepärast loetakse jagatawateks asjadeks ainult niisuguseid asju, mida võib jaotada nii, et nemad selle juures wigastud ei saa.

Mõned asjad ei luba mitte jaotamist juba oma loomu poolest, näit. laew, s. o. nõندانیم. loomulik mittejagatawus, teiste asjade kohta võib aga seadusandja määrata, et neid tuleb mittejagatawateks lugeda, selle peale vaatamata, et neid kergesti tükeldada võiks. Niisugused warandused on harilikult: wabrikud, poed, raudteed ja mõned teised. Selle jaotuse praktiline tähtsus seisab selles, et mittejagatawat asja võib omandada ainult üks isik, kui aga mitu isikut seda teewad, siis on nemad ainult kaasomanikud. Näituseks, raudteed võib omandada ainult terwelt, aga mitte osade kaupa.

Aratarwitatawad ja mittearatarwitatawad asjad (potrebljaemõja i nepotrebljaemõja weshthi). Esimeste hulka kuuluvad wallasasjad, mis kohe tarwitamise juures täitsa ära häwitatud saavad, nagu toiduained, ehk oma fuju muudawad, nagu puud põlemise juures. Sellepärast ei või neid tarwitamiseks laenata, sest laenuwõtja on kohustatud tagasi andma jeda sama asja, mida tema wõtnud.

Asjendatawad ja mitteasjendatawad asjad (samenimõja i nesamenimõja weshthi). Witmasjed on asjad, in-

dividuaal tundemärkidega, mis võimaldavad neid teiste sarnaste asjade hulka ära tunda, nagu laem „Kajak“, koer „Mero“ jne. Ühendatavatel on ainult liigt mõiste tundemärgid — wili, raha jne. See jaotus on wäga tähtis näit. ostu-müügi juures, kus asendatava asja, näit. willa müüja on kohustatud lepinaut kättma ja lepinguosa tingitud asiade arwu üle andma, ehk küll asjad kaduma läinud.

Peaasjad ja kõrwalised (olawõia wõisthi i pobotshnõja). Peaasjade all mõistetakse asju, mille läbikäimises iseseisew tähtsus, mis iseseisew õiause objekt. Kõik need asjad aga, mis ainult peaasja kaudu olemas on, wõi temaa minail wiil seotud, nimetatakse kõrwalisteks. Mitfaua kui kõrwaline asi et ole lahutatud peaasjast, alluwad mõlemad ühe ja nendesamaste seadustele. Sellepärast ei kuulu liikumata waranduse wallaline kõrwaline asi mitte wallaliste warade, waid finniswarade hulka. Kui peaasi, näit. wabrik on wõõrandatud, siis tuleb järeldada, et ühes temaga on wõõrandatud ka kõik tema kõrwalised asjad, tööriistad, masinad jne., wäljaarwatud need juhtumised, kui lepingus on teist ära määratud.

Side pea- ja kõrwaliste asjade wahel wõib mitmesugune olla: a) orgaaniline side

(mineraalid, puud, majad jne.), b) mehhaaniline, — kui asjad funktsionalt ühendatud, näit., laewa mastid, d) juriidiline — kui see seaduses kindlaks määratud, näit. laema dokumendid ja e) ökonoomiline — kui asi oma majandusliku ulesandeid omawaliste asjade abiaa tähta wõib (wabrikid — masinad, raudteel — wagunid jne.)

Paranduslikud ja iseomandatud warandused (nasledstwenõja i opriobretennõja imushthestwa). Efinaste hulka kuuluwad asjad, mis seadusliku paranduse teel saadud; nende omaniku õiause wõõrandamise suhtes on ligemate suaulaste huwides kistsendatud. Kõik muu warandus on iseomandatud wara, millea igaliks wõib oma arandaemise järele talitada.

Asjad wäljaspool käiwust (wõisthi wne oborota). Mõned asjad et wõi mitte üsikute isikute õiause objektiks olla, nemad on wäljaspool käiwust mitmesugustel põhjustel: a) loomulikud põhjustel et wõi lepinautid teha õhu ja merewete kohta; b) riigt ehk terwe fetskõnna huwides tunnistatakse, et tähendatud asjad, mis riioi, linna, wõi teise awaliku ühtnou omandus, on kõikidel tarwitada, nauu tänamad, teed, suuremad jõed ja järwed jne. Peale selle on näituseks keelatud müüa ja osta waleraha, kühwti jne. (Järgneb).

Ametlik osa.

Politsei Peawalitsuse ülema

Päewakäsfuga nr. 103 ja 105.

Peawalitsuse käsutusametnik Cichelmann ja Administratiiv laudkõnna ülem Miiling laudsid raportiga ette, et efmene on laudkõnna asjaajamise üle annud ja teine selle wastu wõtnud ning oma ametikõhuste täitmisele asunud, arwates 13. jfp.

Muus: Pwf. nr. 101 §§ 7 ja 8, käsutus am. Cichelmann'i ja laudkõnna ülema Miiling'i raportid 13. nov. 22. ühes aktiga.

Pärnu maakõnna politsei Uue-Wändra walla raiooni ülemale Rieder mann'ile määratud

autasufs miistuhat (5000) marka energilise teenistuskõhuste täitmise eest, mis ennast awalbas kolme murdwarguse selgels tegemises ja nende toimepanejate kinnitabamises.

Piiripolitsei Seinaste punkti kontrollõõrtle Hans Kull'ile määratud autasufs kolmtuhat (3000) marka energilise tegewuse eest, mille tagajärjel temal korda läks Lätimaale wiidud warastud hobust kätte saada ja wargaid kindlaks teha.

Vääne maakõnna politsei 19. ratoon ülemale Kangur'ile awalbud tänu energilise tegewuse eest kaupmees Kilmal'ilt warastatud riidepaki ulesleidmise ja warguse toimepanefa tabamise juures.

Küsimised ja kostmised.

Nr. 2192. Raiooni ülem W. Küsimus.

Kas wõib komisjonidest, kus ka politsei esitaja seaduses ettenähtud korras komisjoni liikmeks on, — osa wõtta kohalik raiooni ülem, ilma ülemuse wõlitu-

seta ja komisjoni poolt kokku seatavatele aktidele alla kirjutada, wõi peab selles ülemuse poolt käst ehk wõlitused olemas?

Wastus. Peab sellekohane ülemuse wõlitus olemas.

Nr. 2218. Lugeja 4952. Küsimus.

Wabariigi walitjuse määrused 24. okt. 1919 a. („R. L.“ nr. nr. 91/92 — 1919 a.) § 7 („R. L.“ nr. 10 — 1921 a.) ettenähtud awaldust on kohustatud isikutunnistuse kaotaja andma kohalises politseis. Kuid aga isik seda mingil põhjusel wäljaspool kaotuse piirkonda politseile awaldab, j. o. teises politsei jaoskonnas ehk maakonnas ja seal selle üle wastaw akt tehtakse, kas on kohustatud awalduse wastuwõtja jaoskonna ülem järgnewaid korraldusi tegema tunnistuse otsimiseks, maksuswetaks kuulutamiseks ja riigi-kassa raha ära saatmiseks, wõi wõib tema awalduse akti ühes wastawate summadega kaotuse koha alluwale politsei ülemale edasi anda järgnewaks korralduseks, — nagu see kuritegude kohta Nr. kp. f. § 208 ette nähtud.

Wastus. Kaotatud isikutunnistuse ase-

mel wõib isik uue tunnistuse saada kohalises politsei asutusest, kus tema registreeritud (mõllitud) on. Kui isikutunnistus mujal asuwa politsei asutuse poolt wälja antud, nõuab kohalik politsei isikutunnistuse ärakirja sellest politseist, kus kaotud isikutunnistus wälja antud, mille põhjal ta ka kõik uue isikutunnistuse wäljaandmiseks tarwisminewad korraldused teeb ja sellest politseile, kus kaotud isikutunnistus wälja antud, teatab.

Nr. 2215. Lugeja 3107. Kas on riigiteenijatel õigus sõiduraha (ka tema perekonna liikmetel) riigi poolt sel korral saada, kui tema usaldusarsti tunnistuse põhjal wõib arstimisafutuses arstitud saada ja sinna sõidab, näit. teise linna?

Wastus. Maksuwates seadustes ja määrustes sõiduraha maksmist sel puhul riigiasutuste poolt ette nähtud ei ole.

Wäljaandja: Toimetuskomisjon.

Wastutaw toimetaja: G. Maddison.

Tegelik toimetaja: K. Rogermann.

Kuulutused.

Tunnustakse maksuswetaks järgmised tunnistused:

Smirnowa, Walentina Mihaili t., ajut. isikutunnist., w. a. Tall. l. pol. ülema p. 1922 a. nr. 2583, mille peale elamise luba Tallinna linna pol. 1 jsk. ülema p. 20. 5. 22 a. nr. 7015. (8400)

Noorberg, Hans Johani p., isikutunnistus, w. a. Rapla wallawal. 26. 5. 21 a. nr. 2776, ja sõjawäest wabast. tunnistus, w. a. Harju maak. rahwawäe ja k. l. ül. poolt 23. 4. 21 a. nr. 8323. (9086)

Saun, Linofei Mihkli p., isikutunnistus, w. a. Muhu-Suure wallawal. 14. 1. 20 a. nr. 317, ja sõjawäest wab. tunnist., w. a. Saare maak. rahwawäe ülema p. 8. 6. 20 a. nr. 23. (9090)

Urgas, Jüri Jüri p., isikutunnistus nr. 1979, w. a. Triigi wallawal. 31. 12. 20 a., ja sõjawäest wabast. tunnistus nr. 13089, w. a. 4. jalawäe polgu ülema poolt 16. 9. 20 a. (9091)

Shokolaad

Renommée

A.-S. «Renommée»

Wabrik — Wolfa tään. nr. 3
Kontor — Wana Wiru täänaw 13
Tallinn 9491

Kuulutus.

1922. a. 29. nowembril kell 10 hommikul saab Kudjapäe mõisas. Kaarma-Suures wallas Gustaw Nolckeni warandus, mis koos seisab neljast seast, oksjoni wiisil

enampakkumise teel ära müüdüd

Nolckeni 1921. a. tulumaksu tasumiseks.

Kuresaares, 14. nowembril 1922. a. nr. 4989.

Saaremaakonna Politsei Ülema a. kt.: Ennemuist.

Sekretäär: (allkiri).

K u u l u t u s .

1. detsembril 1922 a. kell 10 hommikul saab Tingliste mõisas, Kaarma-Suures wallas, Jaan Kaasiku päralt olew walge mära hobune ühes warsaga, hinnatud 10.000 mrk. oksjoni wiisil,

enampakkumise teel ära müüdüd

Kaasiku 1921 a. tulumaksu tasumiseks.

Enampakkumine algab pakutawast summast.

Kuresaares, 14. nowembril 1922 a. Nr. 2485.

Saaremaakonna Politsei Ülema kt. Ennemuist.

Sekretäär (allkiri).

Kuulutus

Wiru-Maakonna Politsei Kadrina jaoskonna ülem. Undla mõisas, kuulutab, et 8. detsembril s. a. kell 10 hommikul saab Aaspere wallamaja juures Sauste mõisas elutsewal Otto Wender'il

enampakkumise teel

ära müüdüd 16 hobust ja 5 sälgu hinnatud 269.000 marga 250.560 m. 1920 a. tulumaksu wõla katmiseks. 01953-20 Undlas, 21. nowembril 1922 a.

Wiru Maakonna Politsei
Kadrina jaoskonna ülema eest Martens.

Kuulutus

Wõru Maakonna Politsei 3 jaoskonna ülem kuulutab sellega, et 12. detsembril s. a. kell 11 hommikul saab Toolamaa wallas Ruusa mõisas enampakkumise teel ära müüdüd 1920 a. tulumaksu tasuks Johann Riiwes'i päralt olew rehepeksu aurukatel ühes rehepeksu masinaga firma „Ransomis“ hinnatud 455,000 marga peale, nimetat aurukatel ja masin on näha sealsamas oksjoni päewal. Väljapakkumine algab hinnatud hinnast.

3090

8. now. 1922 a.

Wõru maakonna Politsei III. jaosk. Ülema aj. k. t.
Rüütel.

Inglis-Eesti Import Kompany LTD,

Tallinn, Wana Wiru tän. nr. 12

Telefon: 3—55 Telegr. Angloest.

Käsikustutus „Minimax“ ainu-
aparaatide müük.

Berlini A.-S-i „Iffa“

kõigi tulekustutus abinõude
ainumüük wabrikutele ja tule-
tõrje seltsidele.

Peale selle pritsid, mootor-
pritsid, gummist weejuhed jne.

11807

Kohale jõudnud suurem saadetus
õmblusmasinaid

Naumann, Pfaff,
Vesta, Clara jne.

jalgrattaid

Naumann, Mars
Landeskroner jne.

Kr. Saar & Co.,
Tallinnas,

Wiruwärawa puistee nr. 27.

Tartus, Raatuse tän. 2,

Rakweres ja Jõhwis.

12510

H. MARGENS'I

lühikeajalised

kaubanduslised kursused

Tallinnas

Suur Pärnu maant. 16, k. 1,

algawad jaanuari kuus.

A. Dettloff

Elektrotehnika ja
Installatsiooni
Büroo ja Ladu

Tallinnas,

Rataskaewu tän. 4.

Kõne nr. 21-74.

11848

Gustaw von Kürten

Tallinna osakond

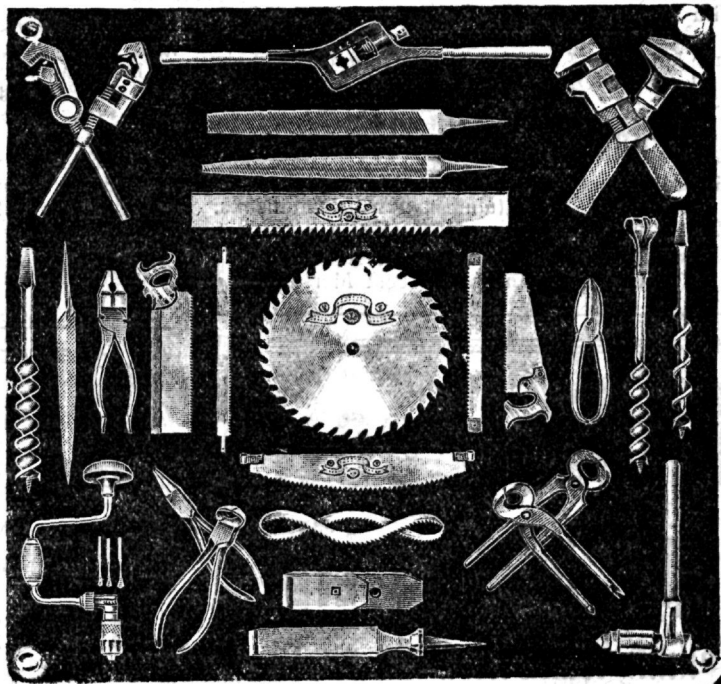
W. Roosikrantsi t. 5

Postkast 287
Kõnetr. 13-70

**Alasid,
Kruustange,
Teras,
Emaile**

845

R. WOLF'I

LOKOMOBILIID seiswad, weetawad ja isesõitjad 3-800 Ps. patent küllastud ja ülekuumendud auruga kõiksugu tööstuse ja põllumajanduse oistarbeks.

REHEPEKSUMASINAD 3-20 PS. 4 ja 5 kordse tuulepuhastusega on meie maa nõuetele vastawalt ehitatud, sellepärast nõuawad neid praegusel ajal kõik põllumehed ja töösturid.

WEIPERT'I GÖÖPLIGA rehepeksumasinad on põlumeeste poolt väga oisitud.

HEILIGENBEIL'I SAHAD on ainsad, millega meie suur- kui ka väikepõllupidajad täiesti rahul on.

Peaasitaja Eestis

A-S.W. SCHNEIDER & Ko.,

Kõnetr. 401-1842.

TALLINNAS.

Kõnetr. 401-1842.

Alaline suur ladu: Rauas, terases, plekkides, katuse ja seina pappides, katuse tõrwas, põllutöö ja teistes masinates, ehitus materjalides, kõiksugu teras- ja raua-kaupades, käsitööriistades j. n. e. Sahaterad, naelad, ja wankri assid saawad omas wabr. valmistatud.

~ **Kaupmeestele kõlge kasulikku sisseostukoht.** ~

12511